

Sygn. akt III A Ua 1838/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Pauter
Sędziowie:	SSA Barbara Ciuraszkiewicz (spr.) SSA Danuta Rychlik-Dobrowolska
Protokolant:	Magdalena Krucka

po rozpoznaniu w dniu 16 stycznia 2014 r. we Wrocławiu

sprawy z wniosku D. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu

z dnia 10 czerwca 2013 r. sygn. akt VIII U 282/13

zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że odwołanie oddala.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 listopada 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. zobowiązał D. S. do zwrotu nienależnie pobranej emerytury w wysokości 1.007,64 zł.

Wskutek odwołania sprawę rozpoznał Sąd Okręgowy we Wrocławiu, który wyrokiem z 10 czerwca 2013 r. zmienił decyzję w ten sposób, że nakazał organowi rentowemu rozliczyć emeryturę wnioskodawczyni za 2011 r. z uwzględnieniem dochodu uzyskanego przez nią z tytułu zatrudnienia do 28 października 2011 r., a wypłaconego w listopadzie 2011 r.

Rozstrzygnięcie zapadło po ustaleniu następującego stanu faktycznego:

D. S. od 1 czerwca 2009 r. nabyła prawo do emerytury. Świadczenie podlegało zmniejszeniu z uwagi na uzyskiwanie przez wnioskodawczynię przychodu z tytułu zatrudnienia w (...) we W.. Decyzją z 12 października 2011 r. ZUS, w

związku z dodaniem przepisu art. 103a do ustawy emerytalnej wstrzymał wypłatę emerytury. W dniu 28 października 2011 r. ubezpieczona dostarczyła ZUS-owi świadectwo pracy, w którym stwierdzono, że stosunek pracy rozwiązała tego dnia, tj. 28 października 2011 r. Decyzją z 8 listopada 2011 r. Zakład wznowił wypłatę świadczenia od 1 października 2011 r., które zostało pomniejszone z powodu osiągnięcia przez D. S. przychodu powyżej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, tj. o 503,82 zł.

W dniu 30 listopada 2011 r. ZUS przeliczył wnioskodawczyni świadczenie od 1 października 2011 r., stwierdzając, że należy się jej wyrównanie emerytury za okres od 1 października 2011 r. do 30 listopada 2011 r. ze względu na rozwiązanie stosunku pracy.

W dniu 27 stycznia 2012 r. D. S. złożyła zaświadczenie o uzyskanych przychodach za 2011 r. W dniu 6 listopada 2012 r. (...) – były pracodawca – skierował do organu rentowego zaświadczenie o wynagrodzeniu wnioskodawczyni, w którym podano przychód, jaki osiągnęła w poszczególnych miesiącach 2011 r. Z tego zaświadczenia wynikało, że w listopadzie 2011 r. wypłacono wynagrodzenie w wysokości 3.642,02 zł.

Zaskarżoną decyzją z 9 listopada 2012 r. ZUS dokonał miesięcznego rozliczenia emerytury ubezpieczonej. Przychód osiągnięty przez nią w 2011 r. uzasadniał zmniejszenie emerytury o 5.511,72 zł, wobec czego organ rentowy ustalił, że wnioskodawczyni jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w wysokości 1.007,64 zł.

W tym stanie Sąd I instancji uznał odwołanie za uzasadnione. Sąd oparł się na przepisach art. 138 ust. 1 i 2 ustawy emerytalno-rentowej, które przytoczył. Wnioskodawczyni w odwołaniu podnosiła, że była zatrudniona do 28 października 2011 r., a więc od października 2011 r. uzyskiwała prawo do świadczenia w pełnej wysokości. Sąd podzielił zarzuty ubezpieczonej.

Sąd Okręgowy wskazał, że z zaświadczenia pracodawcy skierowanego do ZUS-u w dniu 6 listopada 2012 r. wynika, że w listopadzie 2011 r. wnioskodawczyni osiągnęła przychód w wysokości 3.642,02 zł, czyli uznano, że w tym miesiącu otrzymała wynagrodzenie w związku z kontynuacją zatrudnienia. Na tej podstawie organ rentowy wydał sporną decyzję. Sąd I instancji stwierdził jednak, że ZUS błędnie przyjął, że wnioskodawczyni uzyskała przychód w listopadzie 2011 r. D. S. rozwiązała stosunek pracy z dniem 28 października 2011 r., a pracodawca wypłacał wynagrodzenie z opóźnieniem, tj. w następnym miesiącu. W rzeczywistości przychód za listopad 2011 r. dotyczy w istocie przychodu za październik 2011 r. i tak winien być przez ZUS rozliczony.

Apelację wywiódł organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości. Orzeczeniu zarzucił:

- sprzeczność ustaleń Sądu z treścią materiału dowodowego przez przyjęcie, że przychód, jaki ubezpieczona faktycznie osiągnęła w listopadzie 2011 r. powinien zostać uwzględniony w rozliczaniu emerytury do dochodu uzyskanego z tytułu zatrudnienia w październiku 2011 r.;
- naruszenie art. 104, art. 138 ust. 1, ust. 2 pkt 1 i ust. 5 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS przez nakazanie ZUS-owi rozliczenie emerytury D. S. za 2011 r. z uwzględnieniem dochodu uzyskanego przez nią z tytułu zatrudnienia do 28 października 2011 r., a wypłaconego w listopadzie 2011 r., pomimo że organ rentowy decyzją z 9 listopada 2012 r. dokonał prawidłowego, miesięcznego rozliczenia emerytury wnioskodawczyni z uwzględnieniem za rok 2011 r. przychodów faktycznie osiągniętych w poszczególnych miesiącach tego roku, w których zostały wypłacone i zasadnie zażądał zwrotu 1.007,64 zł (za październik i listopad 2011 r.).

ZUS wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu zarzutów organ rentowy wskazał, że wnioskodawczyni w 2011 r. pozostawała w zatrudnieniu z (...) Sp. z o.o. we W. i w okresie od 1 stycznia do 28 października 2011 r. osiągnęła przychód w kwocie 40.843,56 zł. Z wyjaśnień zakładu pracy ubezpieczonej wynika, że rozlicza się on z pracownikami z miesięcznym opóźnieniem, co oznacza, że w styczniu 2011 r. otrzymała ona wynagrodzenie za grudzień 2010 r., a za październik 2011 r. otrzymała wynagrodzenie dopiero w listopadzie 2011 r. Tak więc dla rozliczenia zawieszalności świadczenia Zakład przyjął

prawidłowo dochód według daty wpłaty. ZUS stanął na stanowisku, że przy ustalaniu, czy przychód wpływa na zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia, obowiązuje zasada, zgodnie z którą przychód uważa się za osiągnięty w miesiącu (roku), w którym został wypłacony lub przedstawiony do wypłaty. Niezależnie więc od tego, w jakim okresie było wykonywane zatrudnienie, z którego uzyskano przychód, uznawane jest ono za przychód osiągnięty w miesiącu, w którym go wypłacono.

W odpowiedzi na apelację, wnioskodawczyni wniosła o jej oddalenie i zasądzenie na swą rzecz kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługuje na uwzględnienie.

Choć sama sentencja wyroku Sądu I instancji jest niezrozumiała, z pisemnego uzasadnienia wynika, że Sąd nakazał organowi rentowemu, w celu rozliczenia przychodu wnioskodawczyni w 2011 r. i oceny, czy zachodzą podstawy do zmniejszenia jej emerytury, uwzględnić jej wynagrodzenie przysługujące za październik 2011 r., a wypłacone dopiero w listopadzie 2011 r. w łącznym rozliczeniu dla celów zmniejszenia świadczenia w październiku 2011 r. Takie rozliczenie przychodu dla celów zawieszalności lub zmniejszenia świadczenia jest po pierwsze niedopuszczalne, po drugie byłoby niekorzystne dla ubezpieczonej, z przyczyn podanych przez ZUS. Innymi słowy, gdyby chcieć wykonać wyrok Sądu I instancji ZUS zmuszony byłby uwzględnić łączny przychód za październik 2011 r. (tj. pensję październikową w wysokości 3.804,25 zł plus pensję listopadową w wysokości 3.642,02 zł) w wysokości 7.446,27 zł, co spowodowałoby przekroczenie wyższej granicy przychodu uzasadniającej całkowite zawieszenie świadczenia w tym miesiącu. Wówczas wnioskodawczyni musiałaby zwrócić organowi rentowemu 2.262,33 zł. Stąd wyrok Sądu nie odpowiada prawu.

Organ rentowy dokonał właściwego miesięcznego rozliczenia dochodów pracującej D. S., według przepisów art. 104 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2013.1440 j.t) oraz obowiązującego rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz.U.1992.58.290). W art. 104 ust. 8 uregulowano zasadę, wedle której w razie osiągnięcia przychodu (przez emeryta lub rencistę) w kwocie przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie wyżej jednak niż 130% tej kwoty, świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998 r.

Istotne jest zrozumienie mechanizmu dotyczącego zmniejszania/zawieszania świadczeń z ubezpieczeń społecznych na tle rozpoznawanej sprawy. Wnioskodawczyni, jako osoba zatrudniona i uprawniona do emerytury miała obowiązek wynikający z art. 127 ust. 1 ustawy emerytalnej oraz zgodnie z zasadami wyrażonymi w § 3-11 omawianego rozporządzenia zawiadomić organ rentowy o dalszym wykonywaniu zatrudnienia na początku danego roku kalendarzowego oraz złożyć oświadczenie, czy jej zamiarem jest osiągnięcie przychodu: niepowodującego zawieszenia ani zmniejszenia świadczenia, powodującego zmniejszenie świadczenia albo powodującego zawieszenie świadczenia. Po zakończeniu danego roku kalendarzowego lub po zakończeniu stosunku pracy w danym roku, zatrudniony emeryt winien zawiadomić organ rentowy- do końca lutego każdego roku - o łącznej kwocie przychodu osiągniętego w ubiegłym roku kalendarzowym. To samo dotyczy zakładu pracy – zawiadamia on organ rentowy do końca lutego każdego roku o łącznej kwocie przychodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w ubiegłym roku kalendarzowym (§ 5 rozp.). Obowiązek ten wynika z faktu, że, według rozporządzenia, ustalenie, czy dochód emeryta lub rencisty uzasadniał wypłatę świadczeń w pełnej wysokości, ich zmniejszenie albo zawieszenie, następuje po upływie roku kalendarzowego na podstawie zawiadomienia zakładu pracy i emeryta lub rencisty (§ 6). Ustalenie, czy przychody emeryta/rencisty uzasadniały pełną lub zmniejszoną wypłatę świadczenia lub jego zawieszenie następuje:

* w rozliczeniu rocznym, tj. porównanie przychodów osiągniętych łącznie w roku kalendarzowym z rocznym limitem przychodów, albo

* w rozliczeniu miesięcznym, tj. porównanie przychodów z poszczególnych miesięcy z dopuszczalnymi limitami w poszczególnych miesiącach.

Zasady rozliczenia miesięcznego kształtują się następująco:

1. Jeżeli przychód osiągnięty przez emeryta lub rencistę w poszczególnych miesiącach danego roku nie przekroczył dopuszczalnej kwoty przychodu obowiązującej w tych miesiącach, po rozliczeniu świadczenia organ rentowy ustala, że w miesiącach tych emerytura lub renta przysługiwała w pełnej wysokości.
2. Osiągnięcie w poszczególnych miesiącach danego roku przychodu w wysokości przekraczającej 70% miesięcznego wynagrodzenia, nie wyższej jednak niż 130% tego wynagrodzenia, powoduje zmniejszenie emerytury lub renty w każdym z miesięcy, w których uzyskiwany był ten przychód.
3. W tych miesiącach, w których przychód uzyskany przez świadczeniobiorcę przekroczył dopuszczalną kwotę przychodu, wynoszącą 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia – emerytura lub renta podlega zawieszeniu.

Ostateczne rozliczenie jest zatem bilansem rozliczeń za poszczególne miesiące roku. Z wyliczeń organu rentowego zawartych na k. 184 akt emerytalnych wnioskodawczyni wynika, że korzystniejsze dla niej było zastosowanie rozliczenia miesięcznego. W rozliczeniu rocznym musiałaby ona zwrócić Zakładowi nie 1.007,64 zł, a 1.511,46 zł (wariant niekorzystny).

Przechodząc do meritum, należy wskazać, że przy ustalaniu, czy przychód wpływa na zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia, obowiązuje zasada, zgodnie z którą przychód uważa się za osiągnięty w miesiącu (roku), w którym został wypłacony lub przedstawiony do wypłaty. Niezależnie więc od tego, w jakim okresie było wykonywane zatrudnienie, z którego uzyskano przychód, uznawane jest ono za przychód osiągnięty w miesiącu, w którym go wypłacono. Przepis 1 ust. 3 rozporządzenia statuuje zasadę, według której za dochód osiągnięty uważa się faktyczny dochód uzyskany przez emeryta lub rencistę w danym roku kalendarzowym. Wyjątek od powyższej zasady reguluje jedynie przepis art. 1 ust. 5 rozporządzenia, zgodnie z którym dochód wypłacony z tytułu pracy, służby lub innej działalności wykonywanej w okresie, w którym wypłata świadczenia była zawieszona, uważa się za dochód uzyskany w tym okresie, jeżeli jest to dla emeryta lub rencisty korzystniejsze. Sytuacja ta nie dotyczy wnioskodawczyni, gdyż wypłata jej świadczenia nie była zawieszona z tytułu osiągnięcia przychodu przekraczającego górną granicę przychodu.

Dla wnioskodawczyni oznacza to, przy kontynuowaniu zatrudnienia od początku roku 2011 r. i osiągnięciu wynagrodzenia w miesiącach od stycznia do października 2011 r., przy czym pracodawca wynagrodzenie wypłacał w miesiącu następującym po miesiącu przepracowanym, zmniejszenie świadczenia emerytalnego w miesiącach od stycznia do listopada 2011 r. Sąd Okręgowy ustalił bowiem, że wynagrodzenie za grudzień 2010 r. ubezpieczona otrzymała dopiero w styczniu 2011 r. (co zostało uwzględnione w rozliczeniu rocznym jako pierwsze wynagrodzenie w 2011 r.), a wynagrodzenie za październik 2011 r. – dopiero w listopadzie 2011 r. (co zostało uwzględnione jako ostatnie wynagrodzenie w tym roku). A zatem wobec rozwiązania przez nią stosunku pracy w dniu 28 października 2011 r., ale pobraniu pensji październikowej w listopadzie 2011 r. emerytura winna ulec zmniejszeniu za miesiące od stycznia do listopada 2011 r. Tymczasem organ rentowy wypłacił ubezpieczonej pełną emeryturę za te dwa ostatnie miesiące, tj. październik i listopad 2011 r., co rodziło obowiązek zwrotu nadpłaconej emerytury.

Istotne jest także, że ubezpieczona w każdej decyzji emerytalnej była informowana o obowiązkach związanych z powiadamianiem organu rentowego o okolicznościach wpływających na zmniejszanie i zawieszanie świadczeń i zasadach, według których świadczenia podlegają zmniejszeniu. Zaświadczenia o zatrudnieniu i wysokości zarobków D. S. ze stycznia 2012 r. nie zawierały informacji, że ostatnie wynagrodzenie za październik 2011 r. wypłacono jej w listopadzie 2011 r. Prawidłowe zaświadczenie zawierające już pensję październikową wypłaconą w listopadzie 2011 r., organ rentowy uzyskał dopiero 2 listopada 2012 r. i z tym momentem możliwe było faktyczne rozliczenie wnioskodawczyni z przychodu uzyskanego w 2011 r.

W przepisie art. 84 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 205, poz. 1585 j.t. ze zm.) oraz art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zawarto definicję nienależnie pobranego świadczenia, którym jest świadczenie wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń, albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

Bez wątplenia świadczenia emerytalne wypłacone w pełnej wysokości w miesiącach października i listopadzie 2011 r. były świadczeniami nienależnymi, gdyż uzyskiwanie w tych miesiącach przychodu przez wnioskodawczynię przekraczającego 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, uzasadniało zmniejszenie emerytury.

Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska Sądu I instancji z wyżej wymienionych powodów i na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił jego wyrok, oddalając odwołanie od prawidłowej decyzji organu rentowego.